

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

Зміст

ПРИВІТАННЯ ПРЕЗИДЕНТА НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ» АКАДЕМІКА С. В. КІВАЛОВА.	22
--	----

СЕКЦІЯ 1. ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ, ФІНАНСОВОГО ПРАВА

<i>Ківалов Сергій Васильович</i> СПІВВІДНОШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОВИХ ЗАХОДІВ ІЗ СУМІЖНИМИ КАТЕГОРІЯМИ.	24
<i>Тодошак Олег Володимирович</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ УНІВЕРСИТЕТУ ЗА ЯКІСТЬ ОСВІТИ (НА ПРИКЛАДІ НУ «ОЮА»).	26
<i>Біла-Тіунова Любов Романівна</i> ОКОЕМІ АСПЕКТИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ.	29
<i>Білоус-Осінь Тетяна Ігорівна</i> ПРАВОВА ПРИРОДА АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ.	32
<i>Голоядова Тетяна Олексіївна</i> ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОСКАРЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПОДАТКОВИХ ПЕРЕВІРОК В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	34
<i>Даниленко-Негара Юлія Сергіївна</i> ЩОДО ПИТАННЯ ЕТИЧНИХ СТАНДАРТІВ ПОВЕДІНКИ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	36
<i>Закаленко Олена Василівна</i> ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ЕФЕКТИВНОГО СУДОВОГО ЗАХИСТУ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ	38
<i>Козачук Діана Анатоліївна</i> МОРАЛЬНІ ЗАОХОЧЕННЯ ЯК МЕТОД СТИМУЛЮВАННЯ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ.	41
<i>Маслова Яна Іванівна</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ КОМПЕТЕНЦІЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ	44
<i>Негара Родіон Віталійович</i> ПОСАДОВІ ОСОБИ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА В АНТИКОРУПЦІЙНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ	46
<i>Неугодніков Андрій Олександрович</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	48
<i>Осадчий Анатолій Юрійович</i> ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ НОРМ, ЯКІ ВСТАНОВЛЮЮТЬ АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ, В СИСТЕМІ ПРАВА	50
<i>Панфілов Олег Євгенович</i> ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ІТ-КОМПАНІЙ.	52
<i>Сандул Яна Миколаївна</i> НАЧАСНІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ.	55
<i>Сідор Михайло Іванович</i> БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ	56
<i>Слободянюк Марина Анатоліївна</i> ПУБЛІЧНІ ПОСЛУГИ, ЩО НАДАЮТЬСЯ ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.	59
<i>Стрельников Андрій Вікторович</i> ПРОБЛЕМИ ВІДНЕСЕННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ДО СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	61
<i>Фролова Євгенія Ігорівна</i> ЩОДО СУТНОСТІ ЗАХОДІВ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.	63
<i>Манчул Марія-Діана Дмитрівна</i> НАУКОВІ ПОГЛЯДИ НА ПРАВОВУ ПРИРОДУ ФОНДУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДЛЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ . . .	66
<i>Назарчук Анастасія Валеріївна</i> ДО ПИТАННЯ СУТНІСНО-ПОНЯТІЙНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ.	68
НЕОДНОРІДНІСТЬ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ ОЦІНЮВАЧІВ ТА ЕКСПЕРТІВ	70
<i>Новак Анастасія Олександрівна</i> ПРОБЛЕМИ ДОСУДОВОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВОГО СПОРУ	73
<i>Піть Ігор Юрійович</i> ПРОБЛЕМА ОКРЕСЛЕННЯ СУБ'ЄКТНОГО СКЛАДУ ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ. . . .	75
<i>Пономаренко Віталій Віталійович</i> НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ ЯК РОЗПОРЯДНИК БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ	78

та тривалого законотворчого процесу Верховною Радою України було прийнято Закон України від 20.09.2023 р. № 3384-IX [3], яким відновлено подання електронних декларацій публічними службовцями.

Очевидно, що наведені приклади послаблення або взагалі скасування дії антикорупційних заходів під час дії правового режиму воєнного стану є значними корупціогенними факторами, підвищують корупційні ризики, зловживання публічними службовцями своїми повноваженнями, а тому мають забезпечувати відповідність вимогам пропорційності. Водночас, на теперішній час в чинному законодавстві України не передбачено належних правових заходів.

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Дата оновлення 09.12.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 20.02.2024 р.).

2. НАЗК запустило лічильник подання декларацій за 2021 рік. Офіційний веб-сайт Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-zapustylu-lichylnyk-podannya-deklaratsij-za-2021-rik/>. (дата звернення 20.02.2024 р.).

3. Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану: Закон України від 20.09.2023 р. № 3384-IX. Дата оновлення 20.09.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3384-20#Text>. (дата звернення 20.02.2024 р.).

Ключові слова: етика, етичні стандарти поведінки, публічний службовець, публічна служба, правовий режим воєнного стану.

Keywords: ethics, ethical standards of behavior, public servant, public service, legal regime of martial law.

Закаленко Олена Василівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри адміністративного і фінансового права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ЕФЕКТИВНОГО СУДОВОГО ЗАХИСТУ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Право на судовий захист декларується у ряді міжнародно-правових стандартів про захист прав людини. Широке коло юридичних гарантій, що забезпечують реалізацію і захист прав і свобод громадян у різних сферах правового регулювання, значною мірою ґрунтується на конкретних положеннях міжнародно-правових актів.

Резолюцією 217А (III) Генеральної асамблеї ООН 10.12.1948 р. було прийнято Загальну декларацію прав людини [1], в якій уперше на світовому рівні було юридично закріплено феномен прав людини, у тому числі природні права людини. Із цього моменту розпочався відлік часу для принципово нового етапу розвитку правових систем: ідея природних прав людини перемістилася з рівня філософських конструкцій на рівень забезпечених державою та світовою спільнотою юридичних норм.

Стаття 7 Загальної декларації прав людини встановлює право всіх людей без будь-якого розрізнення і дискримінації на рівний захист законом. Крім того, у ст. 8 закріплено: «кожна людина має право на ефективне поновлення у правах компетентними національними судами у разі порушення її основних прав, наданих їй конституцією або законом» [1]. Отже, цей стандарт із прав людини передбачає створення наднаціональних судових органів, до яких людина

має право звернутися за захистом у разі порушення державою її прав, закріплених у відповідних міжнародно-правових актах.

Подальше закріплення права на судовий захист на міжнародному рівні, яке не лише проголошувалося, але й вимагало відповідних дій для його забезпечення з боку держави, відбулося у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права, прийнятому 16.12.1966 р. резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 2200А (XXI) [2] і ратифікованому Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 19.10.1973 р. № 2148-VIII [3].

Наступним міжнародно-правовим актом, на якому слід детально зупинитися, є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [4], яку було ратифіковано Законом України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» від 17.07.1997 р. [5]. Із того часу цей міжнародно-правовий акт став частиною загальнонаціонального законодавства. Основним наслідком приєднання України до Конвенції стало виникнення для Української держави міжнародно-правових зобов'язань щодо додержання конвенційних гарантій на національному рівні.

Зважаючи на те, що право на судовий захист входить до переліку прав, що захищаються Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, необхідно виокремити ряд елементів, які є обов'язковими у сенсі практики Європейського суду з прав людини. Зокрема, у ч. 1 ст. 6 Конвенції закріплено наступні елементи права на судовий захист: 1) право на розгляд справи; 2) право на справедливість судового розгляду; 3) право на публічність розгляду справи та проголошення рішення; 4) право на розумний строк розгляду справи; 5) право на розгляд справи судом, встановленим законом; 6) право на незалежність і безсторонність суду.

На жаль, буквальне тлумачення призвело до неприйняття того, що проголошені п. 1 ст. 6 Конвенції норми не знаходять застосування у провадженнях судів, які виносять рішення в інших, ніж цивільних і кримінальних справах, наприклад, при вирішенні спорів у порядку адміністративного судочинства. Проте, Європейський суд з прав людини у своїх рішеннях витлумачив поняття «права й обов'язки цивільного характеру», визначаючи, що до нього належать й інші галузі права, зокрема права у галузі адміністративного права. Широко трактується також і поняття «суд» – маються на увазі не тільки загальні суди, але й інші суди (особливі), а також адміністративні органи. Так, у рішенні у справі «Рінгайзен проти Австрії» від 16 липня 1971 р. Європейський суд з прав людини дію п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод поширив на сферу оскарження актів адміністрації, зазначивши, що поняття «спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру» охоплює всі справи, результат яких має вирішальне значення для приватних прав і обов'язків, а характер законодавства, яке регулює визначене питання, як справа має бути вирішене, та орган, який наділено юрисдикцією із цього питання, не мають при цьому великого значення [6]. Отже, слід сказати, що положення ст. 6 Конвенції щодо «прав й обов'язків цивільного характеру цивільних» застосовується не тільки до приватноправових позовів, але й до різних публічно-правових справ, результат розгляду яких впливає на права окремих осіб.

Право на незалежний і безсторонній суд було б ілюзорним, якби національна правова система Договірної держави допускала невиконання остаточного та обов'язкового судового рішення на шкоду одній із сторін. Виконання рішення є складовою частиною «судового розгляду» з точки зору ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Як приклад можна навести рішення Європейського суду з прав людини у справі «Горнсбі проти Греції» від 19.03.1997 р., п. 40, в якому зазначається, що державний орган не може посилатися на відсутність коштів або – у відповідних випадках – на можливість альтернативних варіантів вирішення питання [7]. Отже, судовий захист неможливий без прийняття відповідним судовим органом владного акта – судового рішення, що є обов'язковим і підлягає виконанню та якому закріплюється результат такого захисту.

Обов'язковість тлумачень Конвенції Європейським судом для судів України впливає з міжнародних зобов'язань України, які вона взяла на себе, ратифікувавши Конвенцію та Протоколи до неї. Адже у п. 1 Закону України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основоположних свобод людини 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» прямо зазначається, що Україна повністю визнає «дію на своїй території статті 46 Конвенції щодо визнання обов'язковою і без укладення спеціальної угоди юрисдикції Суду з прав людини в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції» [5]. Доцільно також навести положення Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [8], в якому зазначається обов'язковість виконання на всій території України рішень Європейського суду з прав людини, а також використання практики цього суду, тобто під час здійснення судочинства національні суди повинні посилалися на висновки Європейського суду як на безпосереднє джерело права. Вони мають не тільки керуватися формальним тлумаченням норм права, але й додержуватися притаманної рішенням Європейського суду ідеї справедливості і гуманності та втілювати її у своїх рішеннях.

Отже, ефективний судовий захист прав людини і громадянина є одним із головних показників демократизації суспільства, складовою прав і свобод людини і громадянина та їх гарантій, способом утвердження і забезпечення прав і свобод людини.

Список використаних джерел

1. Загальна декларація прав людини : прийнята ООН 10.12.1948 р. Дата оновлення 07.04.2024. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16.12.1966 р., резолюція 2200А (XXI). Дата оновлення 07.04.2024. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
3. Про ратифікацію Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародного пакту про громадянські та політичні права : указ Президії Верховної Ради Української РСР від 19.10.1973 р. Дата оновлення 07.04.2024. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2148-08#Text>
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : від 04.11.1950 р. Дата оновлення 07.04.2024. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
5. Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції : Закон України від 09.12.1997 р. Дата оновлення 07.04.2024. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/475/97-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Рінгайзен проти Австрії : рішення Європейського суду з прав людини від 16.07.1971 р. Дата оновлення 07.04.2024. URL: <http://www.echr.coe.int>
7. Горнсбі проти Греції : рішення Європейського суду з прав людини від 19.03.1997 р. Дата оновлення 07.04.2024. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/info/SO0548.html
8. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. Дата оновлення 07.04.2024. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>

Ключові слова: судовий захист, права людини, адміністративне судочинство, Європейський суд з прав людини.

Keywords: judicial protection, human rights, administrative justice, European Court of human rights.